

Overview crisisorganisatie

2023

De evaluaties van incidenten, oefeningen en systeemtest van 2023 vormen input voor deze overview. Deze elementen tezamen geven een beeld van de crisisorganisatie in Twente.

Inhoudsopgave

03	Inleiding
04	(GRIP) incidenten
07	Systeemtest
10	Bevindingen oefeningen
13	Trends en ontwikkelingen crisismanagement
19	Alles overziend

1. Inleiding

Voor u ligt de overview crisisorganisatie 2023

Hierin wordt een beeld gegeven van de Twentse crisisorganisatie over 2023. De evaluaties van incidenten, oefeningen en de systeemtest vormen de input. Deze elementen tezamen geven een beeld van de crisisorganisatie in Twente. Daarnaast is een aantal maatschappelijke trends waar te nemen, die van invloed zijn op de crisisorganisatie. De evaluaties van de systeemtest is gemaakt door Crisislab, de oefeningen zijn door meerdere functionarissen in- en extern waargenomen.

Het doel van deze overview is om het Algemeen Bestuur te informeren over de evaluaties van incidenten, oefeningen en trends in crisismanagement, ontwikkelingen zoals beschreven in de contourennota en daarmee een beeld te geven over 'de staat van de rampenbestrijding' in Twente. Tevens wordt deze overview gebruikt als rode draden analyse voor de Inspectie Justitie & Veiligheid.

Leeswijzer

Dit document heeft een informatief karakter. Er wordt begonnen met een terugblik op de incidenten. Daarna wordt een terugblik gegeven op de crisisteamoefeningen en de systeemtest. Vervolgens wordt gekeken naar de trends binnen crisismanagement gevolgd door een kleine doorkijk naar de toekomst. Het laatste hoofdstuk geeft een conclusie.

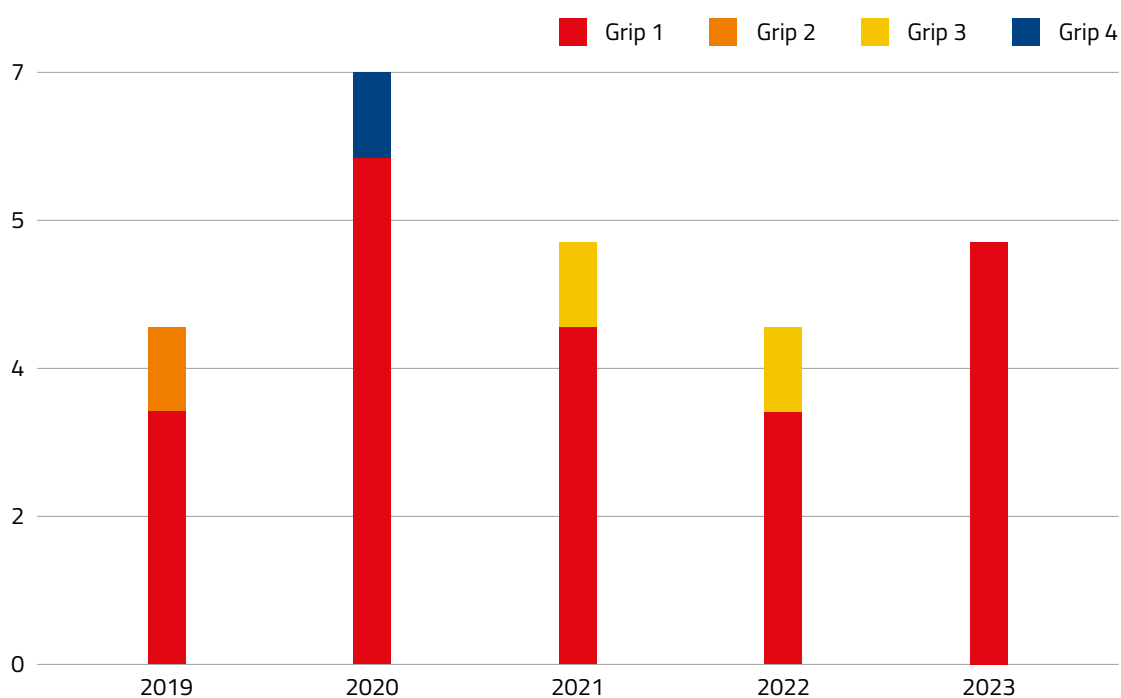

2. (GRIP) incidenten

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van het aantal GRIP-incidenten van de afgelopen jaren. Daarnaast wordt een overzicht gegeven van de inzetten van de crisisorganisatie zonder dat er was opgeschaald naar GRIP.

Overzicht aantal Grip incidenten

GRIP-incidenten Twente 2019-2023

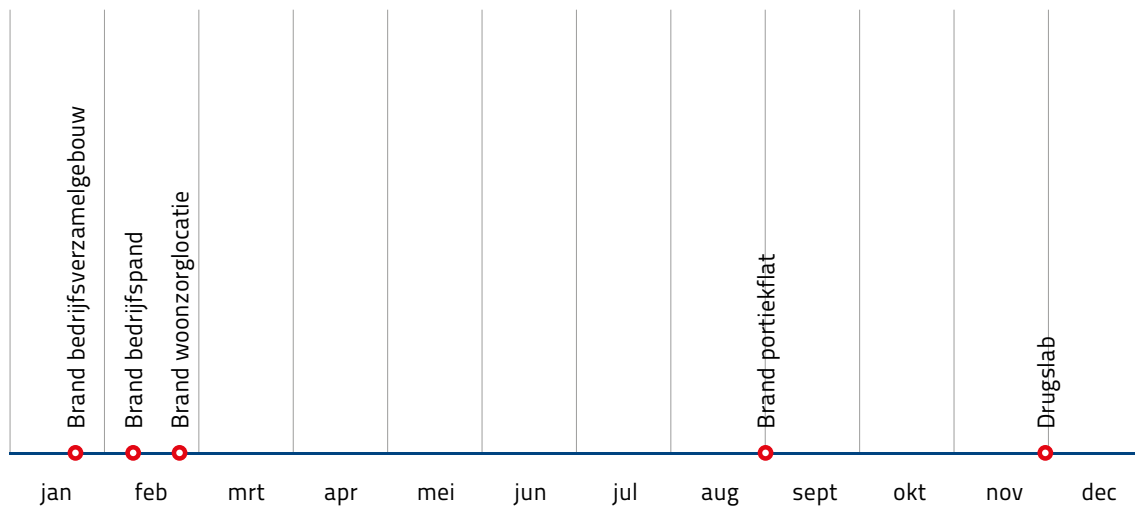

Figuur 1: GRIP incidenten afgelopen vijf jaar

Het aantal GRIP incidenten is de afgelopen jaren sterk afgenomen.

GRIP Incidenten 2023

- 20 januari: brand bedrijfsverzamelgebouw gemeente Almelo
- 10 februari: brand bedrijfspand gemeente Almelo
- 25 februari: brand woonzorglocatie gemeente Hellendoorn
- 31 augustus: brand portiekflat gemeente Hengelo
- 29 november: drugslab gemeente Losser

Analyse

Al jaren is het aantal GRIP-incidenten laag. Hiervoor is een aantal verklaringen te geven. GRIP wordt meer en meer een middel in plaats van een doel. De crisisfunctionarissen zijn beter in staat om te kijken wat er nodig is in plaats van reflexmatig op te schalen naar GRIP. De functionarissen werken pro-actiever waardoor een situatie sowieso niet tot een GRIP-niveau hoeft te worden opgeschaald.

Kijkend naar de incidenten van 2023 kan worden geconcludeerd dat deze naar tevredenheid zijn afgehandeld. Elk incident wordt nabesproken in de kenniskring 'leren van incidenten'. De operationeel leidinggevende haalt input op bij zijn team, kijkt samen met de kenniskring naar de leerthema's en bepaalt of de doelen van de crisisorganisatie (slagvaardig, flexibel en outputgericht) zijn behaald. Samen wordt gekeken naar tips voor collega's en verbeteracties voor de veiligheidsregio en de kolommen.

Terugkijkend op de incidenten kan worden geconcludeerd dat de crisisorganisatie nog steeds voldoet aan de doelstellingen en hoofdtaken, al blijft het lastig te 'meten' hoe de betrokkenen van het incident dit beleven.

De hoofdtaken, tijdens acute crises, zijn:

1. Het bieden van acute zorg. Fysieke zorg bieden aan betrokkenen, waarbij rekening wordt gehouden met de zelfredzaamheid van deze betrokkenen. Het gaat om alle vormen van acute zorg: redding, geneeskundige zorg, opvang en verzorging, etc.
2. De crisis te duiden door als overheid, in redelijkheid en daarmee afhankelijk van de situatie:
3. Burgers, bedrijven en instellingen feitelijk te informeren over de crisis zodat zij op basis daarvan (zelf) tot handelen kunnen overgaan.

Leider CoPI (meestal in i.o.m. OL) neemt aanrijdend de verantwoordelijkheid voor de informatieverstrekking. Er wordt snel en feitelijk geïnformeerd. De 'gouden lijn' (direct contact Leider CoPI operationeel leider) is vanzelfsprekend, waardoor informatie snel naar de bestuurder gaat en dilemma's op het juiste niveau worden voorgelegd (als die er zijn). Bij verschillende incidenten die weliswaar GRIP 1 zijn gebleven, hebben we toch een flexibele opschaling gezien (bijv. operationele staf bij een burgemeester of één kolom monodisciplinair hoger opgeschaald). Dit sluit aan bij de uitgangspunten van de crisisorganisatie. Belangrijkste aandachtspunt bij deze incidenten is de samenwerking met de CaCo. Sinds maart 2023 is er sprake van de Meldkamer Oost-Nederland. Deze samenwerking verloopt nog niet optimaal.

Belangrijkste aandachtspunt bij deze incidenten is de samenwerking met de CaCo.

3. Systeemtest 2023

Elke veiligheidsregio is bij wet verplicht om jaarlijks een ramp of crisis te oefenen: de systeemtoefening.

Wanneer er daadwerkelijk een incident heeft plaatsgevonden waarbij is opgeschaald naar GRIP 3 of -4, is het mogelijk om het incident te evalueren en dit te gebruiken als systeemtest. In 2023 is de veiligheidsregio niet opgeschaald dus is er in november 2023 een onverwachte systeemtest gehouden in de gemeente Hof van Twente.

Veiligheidsregio Twente heeft Crisislab gevraagd deze oefening te evalueren aan de hand van het toetsingskader van de inspectie Justitie & Veiligheid (IJ&V). Dit toetsingskader gaat in op de volgende punten:

- Melding en alarmering
- Leiding en coördinatie
- Informatiemanagement
- Crisiscommunicatie
- Overdracht nafase

Scenario

Op maandagochtend 20 november ontstaat rond 06.00 uur een industriebrand bij Triferto, een internationale groothandel in minerale meststoffen in de plaats Goor, gelegen aan het Twentekanaal. Door mogelijk een technisch mankement is een shovel in de opslaghal in brand gevlogen. In de loop van het eerste uur na brandmelding breidt de brand zich 'rustig' uit. Onder meer de hoge vuurlast en het brandende kunstmest zorgen voor veel warmte in het pand en enorme rookbelasting. Al bij de aankomst van de brandweer is het niet meer mogelijk om een goed beeld te krijgen van de situatie in het pand. De focus van de brandweer ligt daarom in eerste instantie op het voorkomen van uitbreiding naar de vier silo's in het pand. Om de situatie in de opslaghal in kaart te brengen gaan twee brandweerploegen naar binnen met een warmtebeeldcamera. Door de brandontwikkeling zijn echter isolatiematerialen in de opslaghal gaan uitdampen waarvan de gassen zich vermengen met de rook. Juist als de brandweerploegen naar binnen gaan volgt om 06.50 uur ontsteking van de rook en een enorme rookgasexplosie waardoor een deel van het pand instort. De bevelvoerder krijgt vervolgens geen contact meer met de twee ploegen. Het moment van de rookgasexplosie is het moment waarop een 'gewone' brandinzet overgaat in een werkelijke crisissituatie. Als gevolg van de rookgasexplosie zijn ruiten gesneuveld van woningen tot op 300 meter afstand van de opslaghal. Er komen verschillende 112-meldingen binnen door de explosie. Enkele tientallen mensen hebben lichte snijwonden door het glas dat door hun slaapkamers vloog. De kunstmestbrand zorgt voor een bijtende rookwolk die over deze woningen trekt en ervoor zorgt dat mensen last krijgen van luchtwegklachten en zere ogen.

De systeemtest heeft samenvattend laten zien dat de Twentse crisisorganisatie ook op een werkelijk onverwacht moment daadkrachtig en doeltreffend in actie kan komen.

Melding en alarmering

Nadat na de eerste opschaling tot GRIP1 om 6.50 de situatie (vermissing eigen personeel) duidelijk werd bij de leider CoPI, werd in direct contact tussen Leider CoPI en operationeel leider (en in tweede instantie burgemeester) tot GRIP 3 en de daarbij passende alarmering besloten. De ervaren sleutelfunctionarissen checkten consequent of de juiste personen ook gealarmeerd waren en ondernamen zo nodig veerkrachtig een corrigerende actie.

Enig serieus aandachtspunt is het functioneren van de CaCo/meldkamer die mogelijk door de fusie nog niet op het 'oude' niveau presteert.

Leiding en coördinatie

De leidinggevende sleutelfunctionarissen op zowel CoPI- als crisisteam-niveau slaagden erin om overzicht te houden en waar (beperkt) nodig acties af te stemmen. In het bijzonder werkte de gouden lijn Leider CoPI en operationeel leider zoals beoogd.

Een leerpunt is dat de omgang met/bevorderen van zelfredzaamheid als kernuitgangspunt van de Twentse crisisorganisatie nog meer operationeel handen en voeten kan krijgen.

Informatiemanagement

Een ervaringsfeit is dat bij elke crisis informatie onzeker is, dubbel maar dan net onjuist/onhelder naar boven komt of een gerucht blijkt. Het is een opgave voor de informatiemanagers en sleutelfunctionarissen om hierop scherp te zijn en consequent door te vragen. Dit lukte goed in de systeemtest; zeker via de gouden lijn werd onzekere informatie snel gevalideerd.

Een leerpunt ligt op dit punt vooral bij de kolom crisiscommunicatie die pro-actiever op zoek kan gaan naar de voor hen noodzakelijke informatie en informatie die hen bereikt beter kan verifiëren door direct contact.

Crisiscommunicatie

Overall geldt dat de noodzakelijk informatie naar kwam en de burgemeester adequaat duidde. Een publieksnummer en informatie via Twenteveilig.nl kwamen binnen redelijke tijd online. In vergelijking met eerdere (systeem)oefeningen viel echter op dat het nu 40 minuten duurde voordat een NL-Alert uitging (i.p.v. max een kwartier) en dat de feitelijke informatie via de OvD-C geruime tijd in beslag nam en niet de meest actuele stand van zaken bevatte.

Overdracht nafase

In deze systeem oefening werden de juiste actiepunten voor de nafase benoemd, maar niet daadwerkelijk georganiseerd. Uitzondering hierop was de brandweerorganisatie die de SGB0 vermist/omgekomen brandweer personeel daadwerkelijk en daadkrachtig organiseerde.

Overall conclusie systeemtest

De conclusies zijn in lijn met de conclusies uit de evaluatie van voorgaande jaren.

Wat opvalt is:

- Dat de flexibele opschaling wederom goed heeft gefunctioneerd: vanuit de aard en omvang van het incident is geredeneerd welke functionarissen moesten aansluiten ten behoeve van de afhandeling en het in positie brengen van de burgemeester in haar rol als burgermoeder. De lijn tussen Leider CoPI, operationeel leider en burgemeester was kort, waardoor het CT een goed beeld had van de actuele situatie, benodigde besluiten en eventuele knelpunten;
- De overgang van de Twentse meldkamer naar de MKON is nog niet afgerond in de zin dat de MKON dezelfde kwaliteit levert als de oude meldkamer. Links- of rechtsom is het gewenst dat hier een actie op wordt ingezet (dus op de Meldkamer Oost-Nederland of via een Twentse hulpstructuur).
- Crisiscommunicatie en nafase zijn op orde en werken volgens een vast stramien.

Hierbij de link naar de gehele rapportage: [Evaluatie systeemtest Hof van Twente 29-1-2024-def.pdf](#) (vrtwente.nl)

4. Bevindingen oefeningen

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen van de oefeningen weergegeven.

Overall oefeningen

In 2023 is in alle veertien gemeenten een systeemoefening gehouden. Van deze veertien oefeningen waren er twaalf gepland, twee onverwachts (waarvan één systeemtest). Vijf keer is de oefening gedraaid door de burgemeester en dus negen keer door een locoburgemeester. In 2023 is aan de colleges van B&W een burgemeestergame aangeboden, hiervan is door tien gemeenten gebruik gemaakt. Hieronder een aantal terugkerende conclusies en aanbevelingen.

CaCo

- Het belangrijkste aandachtspunt in oefeningen, de systeemtest en daadwerkelijke incidenten is het functioneren van de CaCo. De CaCo van de Meldkamer Oost-Nederland zit nog niet op het niveau van de CaCo die we in Twente hadden en hadden opgeleid passend bij de Twentse crisisorganisatie. Dit komt naar voren in zaken als opschaling, de RMG groepen, NL-Alert en klachtenplot.

CoPI

- Bij sommige OvD's blijft de neiging aanwezig om te gaan vergaderen; CoPI's functioneren het beste als de CoPI-bak er nog niet is.
- Kies bewust voor aanwezigheid externen; moet deze externe zelf in het CoPI kan dat via één van de OvD's.
- Gestructureerde overleggen; er heerst rust in het CoPI. Wat een aantal teams onderscheidde was het visualiseren van de gedeelde informatie tijdens het CoPI. Doordat de Leider CoPI in die gevallen bij de beeldvorming en de oordeelsvorming de informatie visueel borgde, kon het team een nóg beter probleemoplossend vermogen laten zien. En er is ruimte voor onervaren teamleden, die worden meegenomen door de meer ervaren teamleden.
- De oefeningen lieten zien dat het voeren van het motorkapoverleg én het voeren van bilaterale overleggen bij de VRT een structurele plek heeft in de crisisbeheersing. Hoewel de motorkapoverleggen soms nog wat effectiever hadden kunnen zijn, was goed te zien dat iedereen doordrongen was van het nut en de noodzaak om niet direct in de CoPI-bak te springen, maar om – zoals in de realiteit ook het geval zou zijn – elkaar eerst in klein comité op te zoeken.
- Bij de VRT zijn heldere afspraken over de gouden lijn en deze gouden lijn wordt ook bewaakt. De Leiders CoPI hebben deze afstemmingslijn over het algemeen goed in beeld, en spreken hun CoPI-leden over de belangrijkste uitkomsten bij.

- Informatiemanagement is sterk verankerd is en actief wordt toegepast. De informatiemanagers zijn volwaardig teamlid, bekwaam in hun rol en ze denken actief en proactief mee.
- Softskills meer integreren. Wat opviel tijdens de oefeningen is dat de 'standaardaanpak' van deelnemers bij de evaluatie is om vooral in de inhoud op zoek te gaan naar verbeterkansen. De veiligheidsregio wil graag meer aandacht geven aan diverse competenties die naast de inhoud & hardskills belangrijk zijn voor het goed functioneren van (crisis)teams. Op deze softskills hebben we afgelopen jaar al ingezoomd vanuit de multi-evaluatie, maar het lijkt nog geen vaste plek te hebben in het reflecteren door deelnemers.
- Bij de oefeningen kwam naar voren dat het kritisch blijven op gedeelde informatie een belangrijk punt is waar verbeterd op kan worden. Dit zit in een aantal factoren. In sommige gevallen zat het vooral in het doorvragen naar de gedeelde informatie, in andere gevallen op het verifiëren of de gedeelde informatie ook overkwam zoals bedoeld, en in weer andere gevallen ging het om de duiding die verondersteld werd bij de informatie (en die niet bleek te kloppen). Op basis van de gedeelde informatie zijn in de oefeningen verregaande besluiten genomen, die in sommige gevallen ook anders hadden kunnen uitvallen als de informatie gedeeld was zoals bedoeld.

Crisisteam

Aan crisislabs en het COT is gevraagd om tot een overall beeld van het crisisteam te komen.

Het is lastig een rode draad te trekken uit alle oefeningen. Het verschil tussen deelnemers is groot het maakt uit of de burgemeester of een wethouder de oefening draait. Ook zijn er verschillen in kennis en ervaring tussen de overige adviseurs in het crisisteam, maar hieronder de belangrijkste punten:

- De deelnemers zijn gemotiveerd betrokken en leergierig. De opzet maakt dat er ruimte is om van elkaar te leren en met elkaar te verdiepen. De druk in het crisisteam is meestal niet erg hoog en dat heeft wellicht als nadeel dat de urgentie wat minder gevoeld wordt, maar heeft als voordeel dat we de ruimte hebben om met elkaar in gesprek te gaan. Overigens geldt dit vooral voor het crisisteam en minder voor de operationele staf daar wordt vaak juist te weinig tijd ervaren en zou er behoefte zijn aan meer diepgang. De techniek in de ruimtes werkt te vaak niet en belemmert een goede overdracht.
- Het kan niet vaak genoeg geconstateerd worden: de gouden lijn werkt, de Operationeel Leider heeft een vanzelfsprekende multidisciplinaire positie gekregen en het crisisteam is daardoor veel flexibeler en slagvaardiger dan voorheen.
- Om flexibel te kunnen reageren in een goede crisisdiagnose cruciaal: waar zit de impact? Wat vraagt de situatie van de crisisorganisatie en welke rol wordt gevraagd? Wat zijn de uitdagingen en mogelijke dilemma's? Wat zijn mogelijke sleutelbesluiten en wie kan deze nemen? Deze diagnose wordt door de operationeel leider zelf gedaan met zijn staf en vervolgens in een eerste crisisteam.

- Door aan de voorkant van het overleg nog beter/expliciet deze diagnose te stellen en bestuurlijke doelen, rollen en thema's te benoemen, zal het gemakkelijker zijn om de structuur te houden. De doelen en uitgangspunten moeten een agendapunt zijn van het crisisteam.
- De continue ontwikkeling van informatiemanagement is heel positief, de kolom heeft aantoonbare meerwaarde. Het kwadranten model werkt. De aanpassing om linksonder thema's toe te voegen is mooi evenals de afspraak het kwadrant voor elk crisisteam te gebruiken.
- Crisisteam zijn daadkrachtiger als ze in kleine teams starten.
- Er kan meer aandacht mag zijn voor de emoties in de samenleving. Probeer zoveel mogelijk de buiten wereld naar binnen te halen. Dit is meer dan alleen het omgevingsbeeld.
- Daarnaast is een constatering dat niet alle nieuwe leden van de sleutelfunctionaris-piketten dezelfde kwaliteit als de 'oude garde'.

Een laatste puntje betreft de opzet van de oefeningen; die zijn vrijwel altijd georganiseerd vanuit een operationele behoefte met een flitsramp, een grootschalig ongeval of iets wat daarop lijkt en zelden een incident met een sterk bestuurlijk karakter. In de volgende cyclus mag er meer aandacht worden geven aan incidenten met juist wel bestuurlijke component.

5. Trends en ontwikkelingen crisismanagement

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste ontwikkelingen en trends die van invloed zijn op de crisisbeheersing toegelicht. Dit hoofdstuk begint met de resultaten van de risico- en crisisbarometer en daarna worden de maatschappelijke trends beschreven, hierin ligt de nadruk op de geo-politieke ontwikkelingen.

Onderzoeken inwoners

In deze paragraaf wordt ingegaan op de Risico- en Crisisbarometer en het Twentse Panel-onderzoek naar gevoelens over veiligheid.

Risico en crisisbarometer

De Risico- en Crisisbarometer (RCB) wordt tweemaal per jaar in opdracht van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid uitgevoerd. Doel is om inzicht te verkrijgen in de zorgen en gevoelens over veiligheid in Nederland en het vertrouwen dat Nederlanders hebben in het optreden van de overheid bij crises.¹ De voorjaarsmeting 2024 van de Risico- en Crisisbarometer (RCB) is uitgevoerd tussen 22 maart en 8 april 2024. Om inzicht te krijgen in wat Nederlanders als bedreigend ervaren beantwoordden deelnemers vragen over 17 mogelijke gebeurtenissen die een dreiging kunnen vormen voor de (nationale) veiligheid. Hierbij geven ze aan wat ze denken dat de kans is dat een gebeurtenis voorkomt, hoe ernstig ze die gebeurtenis inschatten en hoeveel zorgen ze zich erover maken – in het algemeen en voor zichzelf en naasten.

Grootste zorgen over spanningen tussen bevolkingsgroepen, cyberdreigingen en terrorisme

Als het gaat om dreigingen voor de nationale veiligheid maken inwoners van Nederland zich de meeste zorgen over spanningen tussen bevolkingsgroepen (47%), cyberdreigingen (44%) en terrorisme (43%). Wanneer het zich voor zou doen wordt het stoppen van vitale processen – zoals onder andere langdurig geen elektriciteit, geen gas of geen internet – als het meest ernstig gezien: zeven op de tien ziet dit als catastrofaal of zeer ernstig.

Cyberdreiging en georganiseerde criminaliteit ervaren als meest waarschijnlijk

Inwoners schatten cyberdreigingen (75%) en georganiseerde criminaliteit (74%) in als het meest waarschijnlijk. In december 2023 heeft de NCTV het dreigingsniveau terrorisme verhoogd. Ten opzichte van de meting in het najaar van 2023 valt op dat men terrorisme (van 48% naar 60%) en extremisme (van 62% naar 69%) als waarschijnlijker is gaan zien. Ook spanningen tussen bevolkingsgroepen ziet men als waarschijnlijker (van 63% naar 70%) ten opzichte van de najaarsmeting van 2023. Daarnaast valt op dat men geopolitieke en militaire dreigingen als waarschijnlijker is gaan zien (van 52% naar 61%), maar dat men hier zich juist minder zorgen om maakt (van 43% naar 30%)

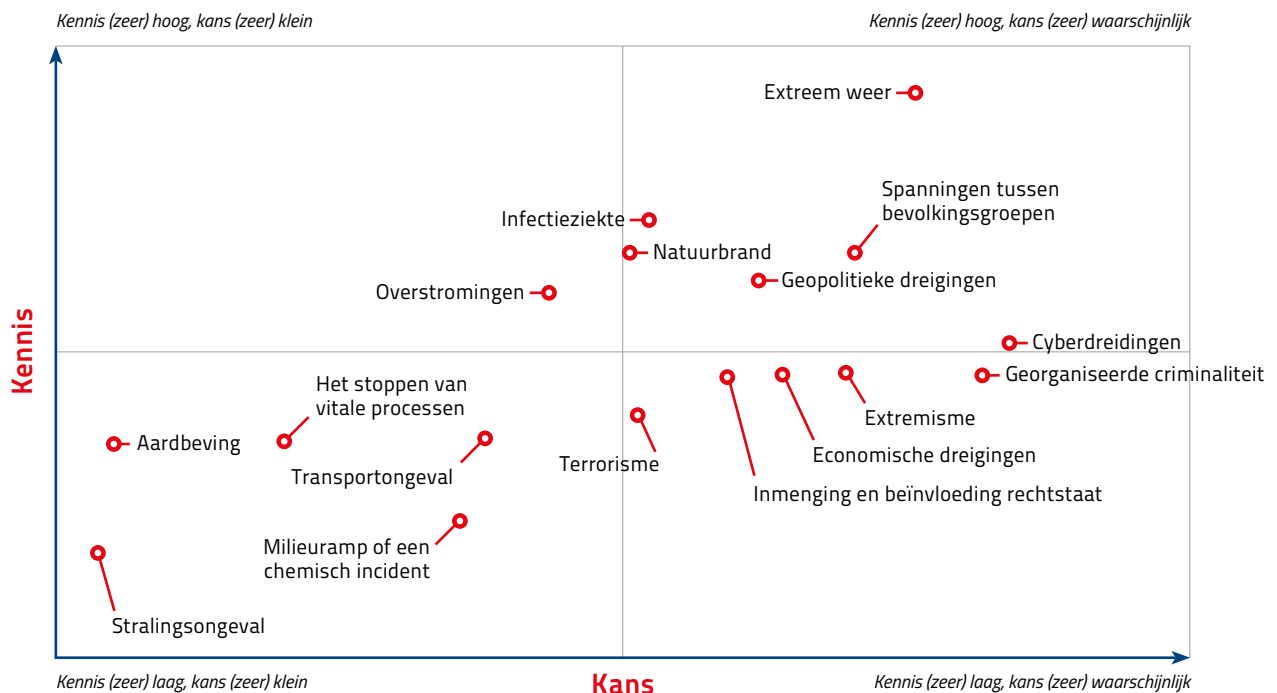
¹ [Risico- en Crisisbarometer | Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid \(nctv.nl\)](https://nctv.nl/risico-en-crisisbarometer)

Vertrouwen in de overheid

Vier op de tien (40%) inwoners geeft aan geen (9%) of weinig (31%) vertrouwen in de overheid te hebben. In het najaar van 2023 was dit percentage opgeteld 47%. Nederlanders vinden het lastig om in te schatten of de overheid voldoende doet om risico's en dreigingen te voorkomen. Dreigingen waar een relatief groot deel van de inwoners vindt dat de overheid te weinig doet om deze te voorkomen, zijn spanningen tussen bevolkingsgroepen (56%) en georganiseerde criminaliteit (49%). Ongeveer een derde van inwoners heeft (heel) veel vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid bij een ramp of crisis. Een iets groter deel (39%) heeft niet veel, maar ook niet weinig vertrouwen. Eén op de vijf (20%) heeft weinig tot helemaal geen vertrouwen.

Weerbaarheid bij uitval voorzieningen

Slechts 15% van inwoners van Nederland geeft aan actie te hebben ondernomen om voorbereid te zijn op risico's en dreigingen. Dat aantal is gedaald ten opzichte van 2023 (gemiddeld 18%) en 2022 (gemiddeld 28%). Een gevolg van een risico of dreiging kan zijn dat een bepaalde voorziening uitvalt, zoals bijvoorbeeld internet, stromend water uit de kraan of uitval van elektriciteit. Bijna twee op de drie inwoners van Nederland geeft aan kaarsen en aanstekers in huis te hebben (61%) en houdbaar eten op voorraad te hebben (59%). Toch geeft slechts één op drie aan dat ze flessen water (34%) of een powerbank hebben om hun telefoon op te laden (33%). Een nog kleinere groep heeft een radio op batterijen (17%) voor noodgevallen. Bij uitval van voorzieningen kan op korte termijn een noodsituatie ontstaan. Zo geeft een deel van de inwoners van Nederland aan zich binnen twaalf uur niet meer zelf te kunnen redden bij de uitval van elektriciteit (28%), wanneer geen water meer uit de kraan komt (27%) en uitval van het betalingsverkeer (20%), internet (19%) of telefonie (19%).

Figuur 2: Matrix kennis en kansen gebeurtenissen

Burgerpanel Veiligheidsregio Twente

Wat weten inwoners van Twente over hoe ze moeten handelen bij een crisis of ramp? En hebben inwoners een noodpakket in huis? Of een rookmelder aan het plafond? Allemaal vragen waarop we als Veiligheidsregio Twente graag antwoord willen omdat het ons helpt beleid zo goed mogelijk vorm te geven en de juiste dingen te doen om Twente voorbereid te krijgen op crises en rampen. Door een pilot waarin we samenwerken met het GGD Panel van bijna 6.000 inwoners hebben we nu antwoorden op de vragen gekregen. De eerste resultaten:

- Oorlogsdreiging: 26% van de ondervraagden zegt een beetje angstig of heel erg angstig te zijn voor de aanval van een ander land.
- Uitval van elektriciteit: bijna 25% van de ondervraagden acht de kans groot dat de elektriciteit (en/of gas) uitvalt en bijna 1 op 6 maakt zich hier zorgen over.
- Schaarste en/of uitval van drinkwater: 20% van de ondervraagden schat de kans dat dit gebeurt op 'groot'.
- Genoeg flessen water in huis voor 24 uur: 45% zegt genoeg water in huis te hebben, 33% zegt van niet.
- Zelfredzaamheid: 83% zegt dat ze, als ze in geval van een noodsituatie hun huis moeten verlaten, terecht kunnen bij familie en/of vrienden.
- Informatie bij noodsituatie: 61% zegt te weten waar ze informatie kunnen vinden tijdens een noodsituatie.
- Bekendheid VRT en Twente Veilig: 59% zegt de VRT van naam te kennen, 18% weet wat de VRT doet. Twente Veilig is minder bekend, slechts 4% zegt de website te kennen.

Trends

Hieronder worden de belangrijkste (maatschappelijke) trends weergegeven² (toekomstverkenning crisisbeheersing, 2022, NIPV). Dit zijn dezelfde ontwikkelingen als in de vorige overview, maar vooral in prioritering is de ontwikkeling rondom geopolitieke ontwikkelingen gestegen en meer urgent geworden.

Data en technologie

Ontwikkelingen op het gebied van data en technologie bieden veel kansen voor onze samenleving – denk aan Machine Learning, Smart Cities en informatiemanagement – maar brengen tegelijkertijd een grotere kans op ontwrichting met zich mee. Cyberaanvallen en uitval van systemen en infrastructuur laten nu al onze afhankelijkheid van data en technologie zien. Des te complexer de technologie, des te complexer ook de oplossing bij een incident of crisis wordt. Voor crisisbeheersing betekent dit dat er kansen zijn voor effectievere risico- en crisisbeheersing op het gebied van vroegtijdig signaleren en real time monitoring. Uitdagingen en risico's voor crisisbeheersing betreffen onder andere de afhankelijkheid van technologie die voor meer ontwrichting kan zorgen, de afhankelijkheid van (andermans) data en het missen van data-expertise als integraal onderdeel binnen crisisbeheersing.

Duurzaamheid en klimaat

Klimaatverandering en -adaptatie, extreme weersomstandigheden en (als gevolg daarvan) klimaatmigranten zijn grote opgaven die door regulier beleid maar ook crisisbeheersing aangepakt moeten worden. We zijn ons hiervan bewust en er wordt aan gewerkt door middel van verduurzaming en de energietransitie, maar de urgentie valt soms weg doordat het een sluimerende en alomvattende crisis is. Daarnaast zien we dat de verandering die nodig is om klimaatverandering tegen te gaan, zoals het verminderen van stikstofuitstoot, weerstand opleveren bij (grote) groepen in de samenleving. Voor crisisbeheersing hebben extreme weersomstandigheden grote effecten. Het wordt warmer, waardoor er meer druk op hulpdiensten komt te staan; het wordt natter, waardoor er een toename van wateroverlast zal zijn; het wordt droger, waardoor de kans op natuurbranden wordt vergroot; en de zeespiegel stijgt, waardoor de kans op overstromingen toeneemt. De veiligheidsregio's lossen de klimaatproblemen niet op, maar hebben wel last van de effecten. Daarbij is de klimaatcrisis een 'wicked problem', waarbij de regie, verantwoordelijkheid en kennis versnipperd zijn.

Sociaalmaatschappelijke ontwikkelingen

De Nederlandse bevolking blijft groeien: vergrijzing en immigratie nemen toe. De sociale verhoudingen in de samenleving veranderen en de samenleving wordt steeds diverser. Sociale media spelen een grote rol onder andere bij de 'verbubbeling' van de samenleving. Polarisatie lijkt steeds prominenter te worden en het aantal protesten is de afgelopen jaren toegenomen. Voor crisisbeheersing betekenen deze ontwikkelingen dat er onder andere rekening gehouden moet worden met de veranderende bevolkingssamenstelling en de verder toenemende rol van sociale media. Laatstgenoemde kan bijdragen aan de beeldvorming over incidenten, maar biedt ook de mogelijkheid om des- en misinformatie razendsnel te verspreiden. Tot slot wordt de maatschappelijke veerkracht in Nederland door verschillende factoren bedreigd, waaronder afnemend vertrouwen in de overheid, een vluchtiger connectiviteit en het onder druk staan van sociale cohesie, waardoor het lastiger wordt om na een crisis terug te veren.

² Toekomstverkenning crisisbeheersing: Wendbare crisisbeheersing. Wen er maar aan, 2022.

Politiek en geopolitieke ontwikkelingen

Een van de grootste trends die we op het gebied van politiek zien, is de groeiende vertrouwenskloof tussen de overheid en burgers. Daarnaast zien we dat de samenleving steeds diverser en horizontaler wordt en zich ook in netwerken organiseert. Op het gebied van geopolitiek speelt de oorlog tussen Rusland en Oekraïne en de oorlog op de Gazastrook een grote rol; deze oorlog raakt aan verschillende geopolitieke ontwikkelingen, zoals de veranderende internationale orde, een sterke verwevenheid en afhankelijkheid van landen en sectoren, en hybride tactieken bij conflict.

Voor crisisbeheersing in Nederland betekenen deze ontwikkelingen op politiek vlak dat het afnemende vertrouwen in de overheid de effectiviteit van crisisbeheersing kan ondermijnen. Het betrekken van de bevolking bij crisisbeheersing kan echter een kans zijn om goede aansluiting te vinden en vertrouwen te herbouwen. Ten slotte toont de oorlog tussen Rusland en Oekraïne de diffuse grens tussen binnenlandse en buitenlandse veiligheid; het is van belang voor crisisbeheersing om afhankelijkheden in kaart te brengen.

Kijken naar deze laatste ontwikkeling is het relevant om ons voor te bereiden op militaire en hybride dreigingen en te investeren in een weerbare en veerkrachtige samenleving. De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) geeft aan somber te zijn, puttend uit ervaringen in Oekraïne, de Baltische Staten en informatie van inlichtingendiensten. Een steeds meer realistisch scenario volgens hem is dat er tussen 2 tot 5 jaar sprake is van een ernstige (hybride) dreiging, grensconflicten, cyberaanvallen, et cetera.

Aalbersberg heeft samen met de Commandant der Strijdkrachten (CdS), in opdracht van het huidige en in afstemming met het toekomstige kabinet, alle bestuursraden van de ministeries bezocht. Ook zitten zij aan tafel met VNO/NCW en de Rotterdamse Haven. Hierbij hebben zij een toelichting gegeven op de huidige situatie en schetsen een aantal scenario's om de ministeries en anderen te bewegen om 'Om te denken'. Het gaat hierbij o.a. om langdurige stroomuitval (6-8 weken), uitval van datacommunicatie, sluiten luchtruim of ontwrichting logistiek. Ook het scenario van grootschalig troepentransport en opvang van gewonden zijn benoemd.

De oproep van de NCTV is om Nederland weerbaarder te maken, hiervoor zal na de zomer een campagne starten. Hij ziet hierin een taak voor de veiligheidsregio's om dit -samen met gemeenten- vorm te geven. Er zijn al verschillende ideeën (deels in uitvoering) over communicatiecampagnes, resilience points, et cetera. Inmiddels is er op dit punt al een aantal zaken in gang gezet. Het NIPV is bezig met weerbaarheid van de samenleving en binnen de Vakraad Risico- en Crisisbeheersing is dit één van de prioriteiten op de landelijke agenda. De Raad van commandanten en directeuren is eind augustus bijgepraat door de Nationaal Coördinator en de Commandant der Strijdkrachten.

Ook binnen de veiligheidsregio is de militaire en hybride dreiging een thema dat met prioriteit wordt opgepakt. We sluiten dit najaar aan bij de landelijke campagne en werken toe naar een doorleefsessie 'black out' scenario met onze vitale partners. Daarnaast gaan wij waar nodig in gesprek met het bedrijfsleven, scholen en andere maatschappelijke organisaties en wordt er gekeken naar planvorming rondom bijvoorbeeld Twente Airport.

Conclusies

Deze trends hebben uiteraard implicaties voor crisisbeheersing:

- Veiligheidsregio's moeten zich naast de klassieke rampen, voorbereiden op langdurige crisis, bovenregionale, sluimerende crisis en gelijktijdigheid van crises.
- Verminderd wederzijds vertrouwen is ook een uitdaging voor crisiscommunicatie
- In een meer horizontale samenleving hebben autoriteiten niet altijd vanzelfsprekend gezag, waardoor crisisrespons mogelijk minder effectief kan zijn.
- Het is van belang om de samenleving mee te nemen in gesprek over zowel het probleem als de mogelijk oplossingen.
- Het vergroten van een weerbare samenleving is één van de grote opgaven voor de komende tijd.
- De veiligheidsregio wordt steeds meer een netwerkorganisatie.
- De sterke verwevenheid en afhankelijkheid op geopolitiek vlak betekenen voor crisisbeheersing dat rampen en ontwikkelingen aan de andere kant van de wereld een steeds groter invloed hebben op de Nederlandse samenleving.
- Dit betekent ook dat de rol van verbinder voor de burgemeester steeds belangrijker wordt zowel voor als tijdens een crisis.

6. Alles overziend

Kijkend naar de incidenten, oefeningen en de systeemtest kan worden gezegd dat crisisbeheersing er in Twente goed voor lijkt te staan. Wel zijn er ook voor Twente voldoende uitdagingen voor de toekomst om zowel de crisisfunctionarissen als de crisisorganisatie op voldoende kwaliteit te houden. De systeemtest, incidenten en overige oefeningen laten zien dat de crisisorganisatie in staat is flexibel op te schalen. Op alle punten van het toetsingskader van de J&V voldoet Twente aan de eisen, waarbij de rol van CaCo voor verbetering vatbaar is.³

De Twentse crisisorganisatie functioneert naar behoren. De lijn van leiding en coördinatie (leider CoPI, operationeel leider en burgemeester) werkt als vanzelfsprekend. De prioriteiten en thema's zijn vaak aanrijdend al helder. Informatiemanagement en crisiscommunicatie zijn op orde en de ook de nafase wordt volgens een vast stramien opgepakt

Ook de andere oefeningen en incidenten laten zien dat de Twente haar crisisorganisatie op orde heeft. Uiteraard is er altijd ruimte voor verbetering. Zo kan er nog meer worden aangesloten bij de emoties en behoeftes in de samenleving, kan de buitenwereld nog meer naar binnen worden gehandeld en kan de crisisdiagnose nog explicieter worden gemaakt.

Melding en alarmering	Voor verbetering vatbaar
Leiding en coördinatie	Op orde
Informatiemanagement	Op orde
Crisiscommunicatie	Op orde
Overdracht en nafase	Op orde

Crisiscompetenties

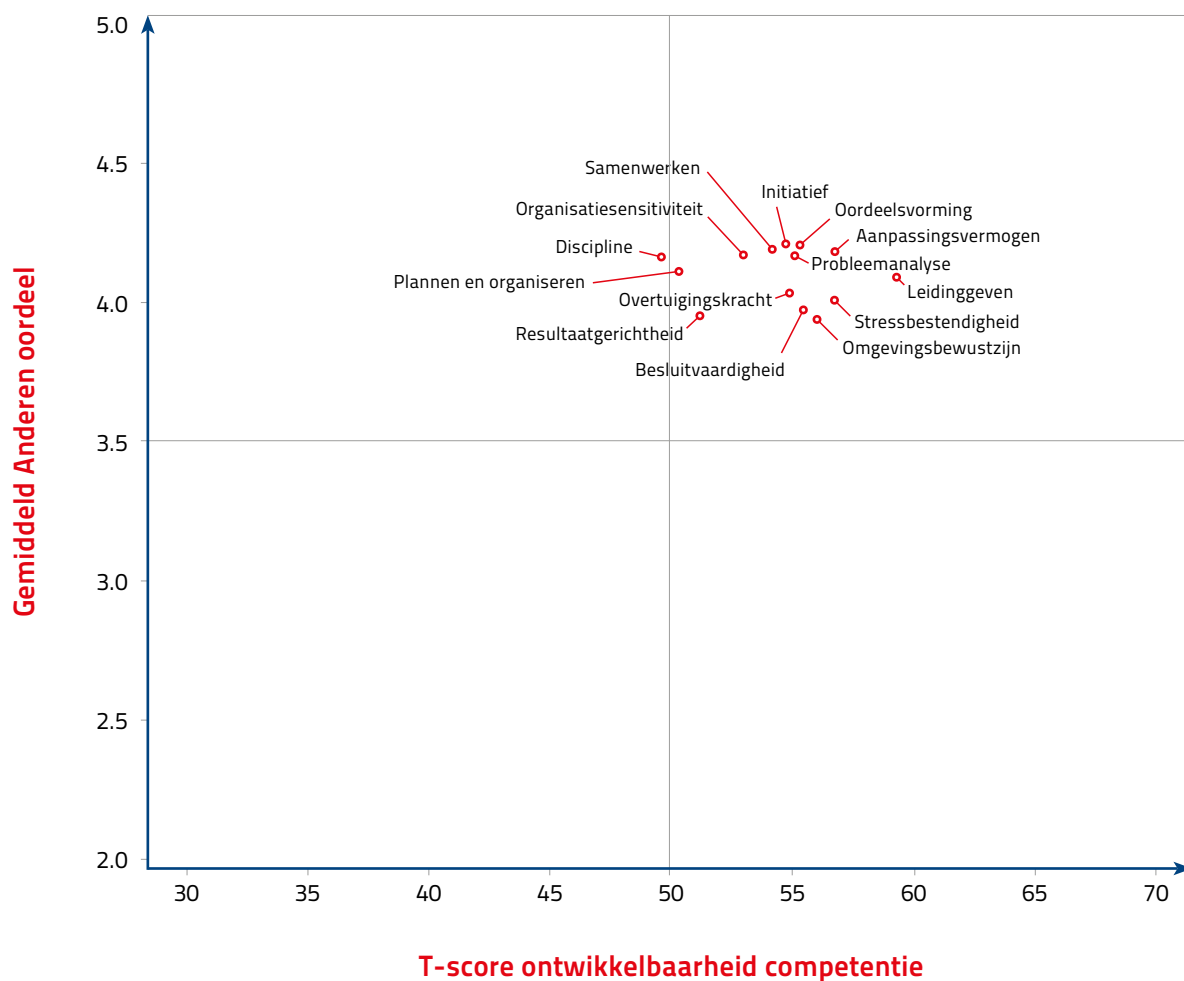
Een ander kenmerk van nieuwe crises is dat de kans op onverwachte wendingen groter wordt, naarmate crises langer duren. Door deze onvoorspelbaarheid zijn traditionele vormen van voorbereiden, gericht op gedetailleerde planvorming en oefenen op acute crisisbestrijding achterhaald. Voor veiligheidsregio's, gemeenten en departementen worden competenties als improvisatievermogen, procesmatige aanpak van een crisis belangrijker.

In 2023 is een nieuwe Visie op Leren vastgesteld, die de crisisfunctionarissen moet voorbereiden op de crisis van de toekomst. In deze visie is, naast aandacht voor vakkennis en procedures binnen het opleidings- en oefenprogramma, aandacht voor de softskills/humans factors. Immers, crises zullen in de toekomst steeds meer vragen om wendbaarheid en flexibele inrichting. Gestapelde crises en ongreijpbare nieuwe fenomenen, zoals cyber en complexe maatschappelijke dynamiek, vragen veel competenties van functionarissen en de crisisorganisatie.

³ De Meldkamer Oost-Nederland is inmiddels een project gestart doorontwikkeling CaCo.

Alle multidisciplinaire sleutelfunctionarissen hebben een inzichtstraject aangeboden om inzicht te krijgen in de benodigde competenties; een crisiscompetentiescan. Dit met als doel om meer inzicht te verkrijgen in de individuele vakbekwaamheid, inzicht op functiegroep niveau en inzicht op teamniveau. Hiermee kunnen we naar een oefenprogramma bestaand uit een vast en variabel gedeelte, waarin het individu het eigenaarschap heeft over zijn eigen vakbekwaamheid. Dit alles wordt vastgelegd in een online leeromgeving. Hieronder de resultaten van gehele crisisorganisatie. De VRT beschikt niet over de individuele resultaten, wel over de groepsrapportages per functiegroep.

Op basis van deze rapportages is in 2024 gestart met competentiegerichtte trainingen. Als overall competenties staat resultaatgerichtheid centraal in 2024. De leden van de crisisorganisatie scoren hier goed op, maar bij een crisisorganisatie waarbij output en slagvaardigheid centraal worden gesteld, hoort wellicht een nog wel hogere score. Tijdens de themadag van het bestuur is gesproken over het inzetten van deze competentiescan voor de burgemeester en/of loco's. Het bestuur was hierover positief. In het najaar 2024 komt de veiligheidsregio met een advies op welke wijze dit aan het bestuur kan worden aangeboden.

Figuur 3: Gemiddelde oordeel van anderen (uit de 360 feedback) en ontwikkelbaarheid (uit de RBFP) per competentie.

Agenda crisisbeheersing

De landelijke agenda crisisbeheersing 2024-2029

Al deze ontwikkelingen vragen om versterking van de wijze waarop we met alle partners crises beheersen. Het vraagt een hogere paraatheid en een grotere weerbaarheid van de samenleving als geheel. De Landelijke Agenda Crisisbeheersing zet de koers uit op het gebied van de crisisbeheersing voor een periode van zes jaar (2024-2029). Daarbij ligt de focus op de eerste drie jaar, waarna een integrale actualisatie zal plaatsvinden. Concreet formuleren we in deze agenda ambities langs drie pijlers:

1. **Versterken voorbereiding en paraatheid:** Op basis van geprioriteerde, landelijke nieuwe risico's werken Rijk en veiligheidsregio's gezamenlijk aan: opstellen en actualiseren van plannen, in de praktijk beoefenen van deze plannen met de betrokken partners, risicomonitoring en -analyse, capaciteitsplanning en risico- en crisiscommunicatie.
2. **Versterken van een weerbare samenleving:** Burgers, bedrijven, aanbieders van vitale processen en maatschappelijke organisaties hebben een eigen verantwoordelijkheid om zich goed voor te bereiden op crises en om preventieve maatregelen te treffen. Met deze partijen versterken we de weerbaarheid van de samenleving, onder meer door samen met hen de voorbereiding op crises vorm te geven. We richten ons daarbij op het verder bevorderen van de reeds aanwezige maatschappelijke veerkracht; veel burgers, bedrijven en organisaties hebben al oog voor de eigen weerbaarheid en gaan bij een crisis zelf al aan de slag.
3. **Bevorderen van kwaliteit en professionaliteit:** Rijk en veiligheidsregio's zorgen voor een gezamenlijk, continu proces van doorontwikkeling en professionalisering van de crisisbeheersing. Ons doel is dat we zowel tijdens de voorbereiding als de aanpak van crises effectief samenwerken, op basis van en met gebruikmaking van de meest actuele inzichten, innovatieve werkwijzen en middelen, en dat we continu blijven leren.

Veiligheidsregio Twente sluit uiteraard aan bij deze landelijke agenda crisisbeheersing.

Twentse agenda crisisbeheersing 2025 en verder

De Twentse agenda voor 2025 en verder komt uiteraard voor een groot deel overeen met de landelijke agenda. We brengen hierin uiteraard wat Twentse accenten aan. We gaan hierbij uit van drie hoofdthema's.

1. Voorbereiden op nieuwe risico's

De maatschappij verandert continu en de samenleving wordt geconfronteerd met nieuwe risico's zoals klimaatverandering, hybride dreigingen en crisis rondom vluchtelingen en asielzoekers. De nieuwe risico's zijn moeilijk zichtbaar, beperken zich niet tot één bepaalde sector en kunnen sluimeren maar ook razendsnel escaleren. Trends en ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld klimaatverandering, digitalisering en de veranderende wereldorde hebben invloed op de risico's die al bestaan. Ook kunnen ze versterkend werken of nieuwe risico's met zich meebrengen. Als veiligheidsregio willen we voorbereid zijn op deze nieuwe vormen van risico's. Het is onmogelijk specifiek voor te bereiden op ieder mogelijk risico.

Onder voorbereid zijn verstaan we:

- Ervoor zorgen dat we nieuwe crisistypen verwachten (risicomonitoring en duiding, actueel regionaal risicoprofiel)
- Belangrijke spelers kennen of snel kunnen leren kennen (goed contact met netwerk)
- Kunnen inspelen op deze nieuwe crisistypen door een flexibele crisisorganisatie te zijn, met een structuur die ervoor zorgt dat we snel en adequaat kunnen handelen (planvorming en vakbekwaamheid).

2. Verdere professionalisering crisisbeheersing

De nieuwe crises hebben eigen uitingsvormen, maar ook terugkerende patronen: lange duur, gelijktijdig optredende effecten op meerdere beleidsdomeinen, een wisselend tijds tempo, meer complexiteit door versnipperde regie, kennis en verantwoordelijkheid. Een ander kenmerk is het bestuurlijke, meer beleidsmatige karakter. Naast langdurigheid is ook de verwachting dat crises steeds meer een bovenregionaal en landelijk karakter krijgen.

Deze kenmerken vragen een meer flexibele en wendbare crisisorganisaties. Gezien de variëteit aan crises, qua inhoud, duur en complexiteit, zijn namelijk verschillende crisisstructuren nodig, waaronder structuren gericht op meer lokaal-regionale crises en op grensoverschrijdende crises met landelijke en internationale impact. In Twente is afgesproken dat de crisisorganisatie bij flitscrisis het vertrekpunt is, ook voor andersoortige crises. Vanuit deze organisatie wordt bekeken welke aanvullende variant nodig is. Dit vraagt ook een intensivering van de netwerkfunctie met traditionele en nieuwe partners.

Als veiligheidsregio Twente moeten we ons ook hierop voorbereiden en de crisisorganisatie naast flitsrampen ook voorbereiden op deze nieuwe crises. Concreet gaat Veiligheidsregio Twente aan de slag met de volgende punten:

- **Inrichten één loketfunctie voor gemeenten bij crises:** De VRT zal een loket inrichten waar het bestuur van de gemeenten een beroep op bijstand van de VRT kan doen. De operationeel leider en directeur CB fungeert als eerste aanspreekpunt, waarbij het team crisisbeheersing de operationeel leider kan ondersteunen in het maken van een scherpe crisisdiagnose. Bij alle inzet worden vooraf afspraken gemaakt over de opdracht, de inzetbaarheid en afschaling van de crisisorganisatie. Door deze aanpak kan meer maatwerk worden geleverd aan de gemeenten.
- **Versterken paraatheid:** Om de situatie te voorkomen dat tijdens een crisis cruciale functies niet kunnen worden ingevuld, is het voorstel om de bereik- en beschikbaarheid van alle functies in de hoofdstructuur te borgen. Er wordt onderzocht welke bereik- en beschikbaarheid per functie precies nodig is en welke regeling(en) daar dan het meest passend voor zijn.
- **Organiseren slagkracht bij langdurige crisis:** Robuustheid bij langdurige crises wordt deels georganiseerd vanuit crisisbeheersing en ter aanvulling daarop moet een flexibele schil worden ingericht. Naast de personele beschikbaarheid van specifieke expertise, moet hierbij ook gedacht worden aan middelen voor bijvoorbeeld een communicatiecampagne of opvanglocatie.

- **Programma bestuur:** Aan alle multidisciplinaire crisisfunctionarissen is als onderdeel van de nieuwe visie een inzichttraject aangeboden. Alle functionarissen hebben een crisiscompetentiescan gehad. De crisiscompetentiescan helpt de crisisfunctionaris om hun talenten te ontdekken en helpt om energie te steken in de juiste competenties en de passende ontwikkelingsactiviteit te kiezen. De VRT bekijkt of en in welke vorm dit kan worden aangeboden aan burgemeester of loco-burgemeester. Dit maakt onderdeel uit van het programma voor het bestuur om de voorbereiding van de bestuurder op crises te intensiveren. Tevens wordt bekeken of gemeenten een 'crisisloco' gaan aanwijzen. Voor de burgemeesters en de crisisloco's kan dan een intensiever aanbod worden aangeboden op het gebied van opleiden, trainen en oefenen.

3. Versterken van de weerbare samenleving

Uitgangspunt is dat een paraat en veerkrachtig Nederland niet alleen iets vraagt van de overheid, maar van de samenleving als geheel. Oplopende (geopolitieke) spanningen in de wereld en een oorlog in Europa. Nieuwe soorten calamiteiten en verstoringen van onze infrastructuur – aangewakkerd door de klimaatverandering, energietransitie en datarevolutie – vragen de volledige kracht van de samenleving. Veerkracht wordt gezien als een proces om de kwetsbaarheid van de samenleving te verminderen en te adaptiviteit te vergroten met als doel om beter om te gaan met plotselinge verstoringen en om gemeenschappen zich te aan te laten passen aan de situatie. Weerbaarheid draagt bij aan veerkracht. Zelfredzaamheid is onderdeel van die weerbaarheid, maar richt zich meer op het individu. De veiligheidsregio Twente is bezig met een visie op het versterken van de weerbaarheid, waarbij breed zal worden gekeken om niet alleen onze inwoners, maar ook het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties meer weerbaar te maken voor mogelijk dreigingen.

Kijk voor meer informatie op www.vrtwente.nl